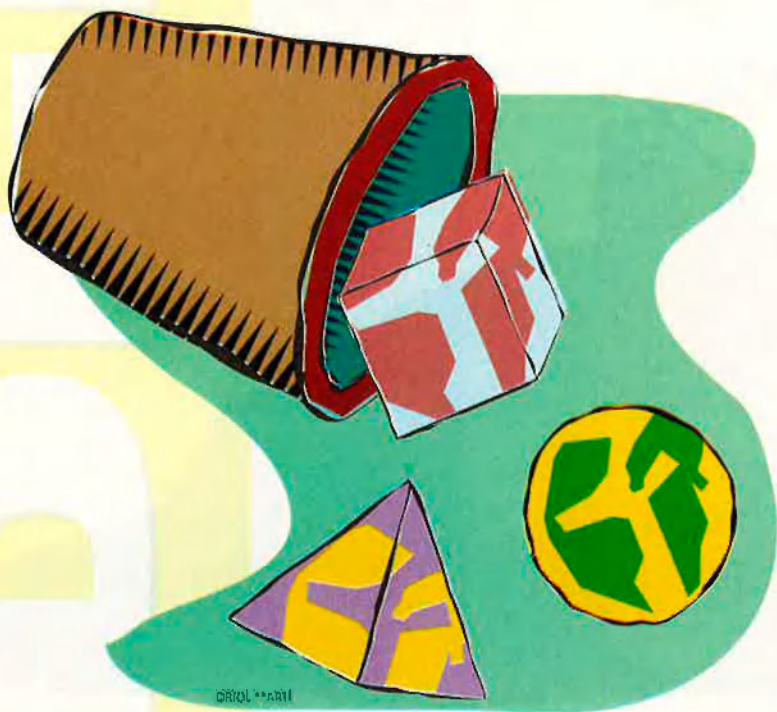

Vigència dels partits polítics

Segons Joaquim Sempere, per democratitzar la democràcia calen mecanismes públics de control dels partits, mètodes de participació directa dels ciutadans i canvis econòmics estructurals.

En els estats moderns l'exercici de la democràcia només sembla possible a través de l'agrupació dels ciutadans segons les seves concepcions de la societat i de la vida, les seves aspiracions o els seus interessos. Hi ha diverses raons perquè sigui així, des de la complexitat dels problemes en joc fins al volum de les poblacions, que requereix formes de democràcia representativa o delegada. L'individu aïllat és i se sent impotent davant els problemes socials que l'afecten, però que alhora el desborden: només agrupant-se per afinitat política o donant suport a grups organitzats pot adquirir la força necessària per a intervenir en els afers públics. Els partits polítics són una forma de materialitzar aquesta necessària mediació entre individu i societat.

Joaquim Sempere. (Barcelona, 1941), és professor de Filosofia i Sociologia a la Universitat de Barcelona, redactor de la revista *Mientras tanto* i autor del llibre *L'explosió de les necessitats* (1992).

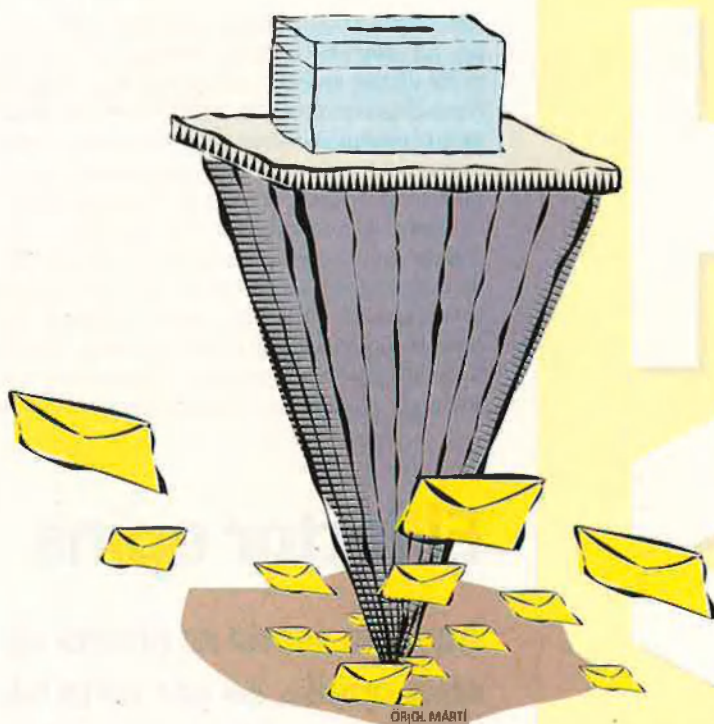
Els partits polítics no són agrupacions polítiques qualssevol. A diferència d'unes altres associacions i moviments amb objectius locals (com les associacions de veïns) o particulars (com els "moviments de tema únic": conservacionistes, pacifistes, antiavortistes, per una mort digna i molts altres de reals o d'imaginables), són agrupacions generalistes, és a dir, es plantegen un ampli ventall de qüestions socials: econòmiques, jurídiques, culturals, etc., justament perquè un dels seus objectius fonamentals és d'exercir el poder polític o d'influir-hi. I el poder polític s'ocupa de moltes coses.

Em sembla evident que els partits polítics tenen avui plena vigència i que sense partits no hi pot haver llibertat política ni democràcia. El problema no és aquest, sinó la manera com funcionen i com intervenen en la vida pública. Preguntar-se avui, en un país com el nostre, sobre la vigència dels partits polítics té sentit pel descrèdit en què han caigut tots ells (o en tot cas, la majoria), i pel descrèdit que han induït en la política en general, fomentant la inhibició política dels ciutadans i per tant l'empobriment i la degeneració de la vida democràtica. El descrèdit ha estat provocat per la corrupció, sobretot, però també per l'estil superficial i espectacular de la seva actuació i per la sensació que fan d'ocupar-se de coses allunyades de la vida real de la gent. La impressió tan estesa que la principal preocupació dels polítics és d'aconseguir el poder i de conservar-lo ha contribuït al mateix efecte.

No puc donar una opinió d'expert sobre el que és un tema de teoria política, però em penso que algunes reformes "tècniques" millorarien la funcionalitat democràtica dels partits. La constitució espanyola, justament per adjudicar-los un paper formal de representació ciutadana, els imposa uns deures de democràcia interna, necessaris però no suficients. Al meu entendre, els mecanismes públics de control de la seva democràcia interna haurien de ser més rigoros-

sos i caldria establir mecanismes vinculants de vigilància dels ciutadans. Si jo, ciutadà particular, he votat un partit en funció d'unes promeses que el partit no compleix quan és al poder, jo hauria de tenir algun mecanisme formal per a demanar responsabilitats. No hi pot haver vida política sana, si els compromisos són incomplets impunement. Un altre aspecte defectuós de l'actual sistema és que només es puguin votar llistes tancades. Jo, ciutadà particular hauria de poder manifestar en el meu vot les meves preferències per determinades persones de la llista proposada i afegir-hi altres noms no presents en la llista; aquest procediment existeix en alguns països. La possibilitat, prevista ja en la nostra legislació electoral, d'incorporar independents a les llistes de candidats ajuda a permeabilitzar els partits respecte a la societat i a millorar el paper mitjançant que la constitució els atribueix. És més difícil, en canvi, destriar els punts d'un programa de partit que a mi m'agraden dels que no m'agraden. Però també hi ha mecanismes viables, vigents en altres països, com el referèndum. No el referèndum decoratiu de la nostra constitució, sinó el referèndum vinculant i que pugui ser convocat no sols pel Parlament o algun altre organisme representatiu, sinó per col·lectius de ciutadans, com existeix a Suïssa. Això permet al ciutadà particular de pronunciar-se sobre temes concrets i li evita d'haver d'empassar-se polítiques no volgudes simplement perquè formen part del "paquet" ofert pel partit que li agrada més (o li desagrada menys). Si una persona és fermament antinuclear i alhora té per preferència pel PSOE, posem per cas, es veu atrapat en una contradicció de la qual podria alliberar-se amb la institucionalització del referèndum monotemàtic vinculant. Aquests dos aspectes —llistes tancades i programes-paquet— donen un gran poder als partits i, en el seu interior, a les cúpules dirigents. I per a dir-ho tot, donen un gran poder també als poders fàctics que poden exercir els seus xantatges sobre les cúpules dirigents (i en canvi no ho tenen tan fàcil per a manipular el conjunt de la ciutadania). Tenint en compte que la tendència a l'oligarquització dels partits, observada i denunciada fa molts anys per Pareto, es repeteix amb notable persistència, el resultat és un divorci rampant i creixent entre els ciutadans i els seus representants. La temptació de l'absentisme és justificada.

Ara bé, tot això no es pot deslligar d'una altra qüestió. Tant si es reforma el sistema de partits com si no, em sembla clar que aquest sistema no és ni pot ser l'únic mecanisme de mediació política. La societat civil ha de tenir unes altres articulacions associatives que facin possible una participació més directa de més ciutadans i ciutadanes. I procediments per a evitar que la informació política es redueixi, com passa ara, a qüestions de safareig: si A ha

insultat B, si C només vol desgastar el govern, etc. (Val a dir que en aquest empobriment de la vida política tenen una responsabilitat no petita, també, els mitjans de comunicació. Segur que hi ha poca imaginació creadora avui en els partits existents, però una política comunicacional adreçada a informar i a fer debats públics sobre temes substantius que interessin o poden interessar milions de persones ajudaria a restablir l'interès popular per la política.) Tornant a les articulacions de la societat civil, si no hi ha vida associativa, moviments socials, participació ciutadana en problemes concrets o generals, la "partitocràcia" defectuosa que tenim no podrà de cap manera rectificar-se ni millorar-se. Una ciutadania mobilitzada és l'única garantia de vida democràtica real, i això requereix milers de líders sindicals, veïnals, culturals i de tota mena, dotzenes de milers d'activistes voluntaris, i àmbits de discussió accessibles a milions de ciutadans. Es pot témer que amb la colonització del temps lliure per la televisió resulti molt difícil aquesta vida associativa i aquesta pràctica del debat. El perill és real, però no insuperable. I, a més a més, els mateixos mitjans de comunicació podrien fer un paper positiu en el debat públic, que ara no fan (amb rares excepcions). Això exigeix una atenció política particular a la ràdio, i a la televisió sobretot. Com és possible que no hi hagi associacions d'usuaris dels mitjans de comunicació que col·laborin amb les associacions de periodistes per millorar les coses en aquest camp?

Finalment, tot el que he dit fins ara no tindria gaire sentit si no es col·loqués en un context

més ampli: el del caràcter de la nostra democràcia. La nostra vida pública només és democràtica en alguns aspectes, no en tots. Les cambres representatives on els nostres diputats i regidors elegits prenen decisions actuen en marges molt estrets. Hi ha qüestions importantíssimes de política internacional, política de defensa i política econòmica que escapen del seu poder. En aquests àmbits l'estat no funciona com una democràcia, sinó com una plutocràcia, el "govern dels diners" o "dels rics", amb l'agreujant que aquests últims anys el poder econòmic és una força internacional proteïca i impersonal que actua per damunt de les fronteres, eludint tota

temptativa d'intervenció dels poders públics estatals (els dipositaris teòrics de la sobirania popular). Aquesta mundialització propiciada pel neoliberalisme imperant arruïna les possibilitats de polítiques independents controlades pels ciutadans i erosiona el poder dels partits, condemnats a ser comparses d'un espectacle que es decideix pel damunt dels seus caps i dels nostres. Si volem, doncs, democratitzar la nostra democràcia, no n'hi ha prou de reformar els partits i de vitalitzar la societat civil: cal un canvi radical de l'organització econòmica i militar. Però això són figures d'un altre paner, i prou dures de rosegat!

Joaquim Sempere

El lector opina

Aquesta secció és oberta als lectors perquè exposen la seua opinió, bé per carta bé mitjançant 'EL TEMPS Online'. Aquest mes, "la por de l'altre" és a debat.

Autoestima gai i gueto

Sempre m'ha cridat l'atenció l'endogàmia que practiquen gais i lesbianes en els seus moments d'oci. La qüestió és que hi he tornat a pensar després de llegir l'article d'en Jordi Petit sobre l'autoestima dels homosexuals, publicat a la vostra revista en el darrer "Debat".

És un fet constatable que a l'hora de divertir-se, la immensa majoria de gais i lesbianes continuen acudint als locals nocturns "d'ambient", i només a aquests locals. Bé, no hi tinc res en contra. Però em pregunto si la tolerància, especialment entre els joves —que són els amos de la nit—, no ha crescut suficientment com per ajudar els gais a decidir-se a sortir a la llum. Jo crec que sí, i que avui en dia dos homosexuals poden *enrotllar-se* a la vista de tothom en qualsevol local nocturn sense que ningú se n'escandalitzi.

Per tant, haig d'arribar a la conclusió que en determinats casos el col·lectiu homosexual té una forta tendència automarginadora. Que se senten més còmodes entre ells, vaja, i que ja es troben còmodes amb la situació actual. Per això pregunto a en Jordi Petit: no serà que de tant automarginar-vos heu perdut de vista una realitat que, si més no entre els joves, és molt més amable que no us imagineu?

Joan Torres
Barcelona

Volem ser per caminar

Malauradament, jo crec que els temps en què les dones podrem viure i gaudir de la nostra existència amb un total desemparament de complexos, al costat dels homes, encara queden ben lluny. Com molt bé diu Fina Birulés, quan la dona és pensada mai no ho fa sola, sinó que els "altres" (entesos com a minories oprimides o marginades) l'acompanyen.

I és així perquè la igualtat i la llibertat que hem assolit no és real, no és natural, sinó que respon a una evolució gairebé imposada per la liberalització de la nostra societat occidental. Quantes vegades tenim la sensació que els avenços que, sens dubte, hem realitzat en el camí de la nostra emancipació no han pogut encara tombar una profunda petja mental que persisteix en els homes i en una immensa majoria de dones? I aquest fet continuarà vigent mentre la dona formi part dels col·lectius, com un més, que teòricament s'han de protegir però als quals curiosament sempre els toca el rebre, com si d'una fatalitat superior es tractés.

Les dones no necessitem que ningú ens defensi hipòcritament de res. Ni tampoc que ens compregui amb afany paternalista. Amb poder ser nosaltres mateixes en tenim prou. Però conjugant la primera persona, no la tercera.

Mònica Talarn
Barcelona